

SLOVENSKI NAROD.

Izjava vseh članov, izjavi, izjavi in pravnih, ter velja po pošti prejemati na avstro-ogrsko deželo na vse leto 25 K, na pol leta 13 K, na četrt leta 6 K 50 h, na en mesec 2 K 30 h. Za Ljubljano s pošiljanjem na dom na vse leto 34 K, na pol leta 17 K, na četrt leta 8 K, na en mesec 2 K. Kdor hoče sam poslati, plača na vse leto 22 K, na pol leta 11 K, na četrt leta 5 K 50 h, na en mesec 1 K 90 h. — Za tuje dežele toliko več, kolikor znaša poštnina. — Za naročnike brez istodobne vplačila naročnine se ne obračuna. — Za ostanke se plačuje od petdesetopet petit-vrste po 12 h, če se ostanke tiska enkrat, po 10 h, če se dvakrat, in po 8 h, če se tiska trikrat ali večkrat. — Depisi se ne štejejo. — Recepti se ne vračajo. — Uredništvo in upravnništvo je v Kranjskih ulicah št. 5, in sicer uredništvo v I. nadstropju, upravnništvo pa v pritličju. — Upravnništvo naj se blagovito pošilja naročnine, reklamacije ostanke, t. j. administrativne stvari.

„Slovenski Narod“ telefon št. 34.

Posamezne številke po 10 h.

„Narodna tiskarna“ telefon št. 85.

Iz ustavnega odseka deželnega zbora.

Ustavni odsek je imel 20 t. m. sejo in je razpravljal o dr. Šusteršiču najnujnejšem predlogu: »Zapisnik zborniških sej v smislu § 12. pravnega reda se ima zapisovati in čitati izključno v slovenskem jeziku.« Pri pomembnosti, da to ni stenografski zapisnik, ampak zapisnik, ki posvečuje sklepe zbornice, predloge, ki pridejo na razpravo, glasovanja itd. — Ta zapisnik se ne pravi za vsako sejo v slovenskem in nemškem jeziku in se bi imel čitati v obeh jezikih po nekem sklepu iz l. 1869. Zgodilo se je pa tako, da se je udomačila navada, v eni seji čitati slovenski, v drugi nemški zapisnik. Ko se je v eni zadnjih sej čital nemški zapisnik, uprli so se klerikale in tudi narodno-napredni poslanci so jim pritrdili. V naslednji seji se je pa deželni glavar spomnil starega sklepa ter je dal predčitati oba zapisnika. Pa tudi to ni bilo prav klerikale in nekateri narodno-napredni poslanci, kateri se niso uprli veljavnemu sklepu deželnega zbora, so si pri »Slovensku« stekli naslov in značaj — narodnih izdajic.

V seji je predlagal dr. Šusteršič brez vsakega utemeljevanja, da se predlog sprejme, kakor je stavljen.

Nato pravi dr. Ferjančič: Hrup, kateri dela stvar, ki je v razpravi, ni prav nič opravičen in če se sklone tudi v smislu predloga, se s tem ne reši jezikovnega vprašanja v deželnem zboru. Ta stvar se je marveč sprožila, da se jo v javnosti za-se in proti nam fruktificira. Meni in še nekaterim poslancem narodno-napredne stranke se hoče naravnost očitati narodno izdajstvo, ker se nismo uprli obstoječemu in obveznemu sklepu deželnega zbora, po katerem se imata v vsaki seji predčitati slovenski in nemški zapisnik zadnje seje. Smešno! Ni se mi treba

zagovarjati, a opomnim samo, da stojim 20 let v parlamentarnem življenju in še dalje v javnem poslu, pa se nisem nikdar za las odmaknil od narodnega stališča. To samo mimo grede. A k stvari sami. Sejni zapisniki so tisti, o katerih se v javnosti nič ne ve, in ali so ti samo slovenski ali slovenski in nemški, to jezično vprašanje deželnega zbora prebiti malo zadene.

Drugače bi bilo, če bi imeli razpravljati o predlogu, da bodi poslovni in razpravni jezik deželnega zbora in odbora samo slovenski. To bi bilo vredno resnega preudarka in če bi se to dognalo, potem šele bi imela »Naša Sloga« vzrok slavo peti predlagateljem. In z ozirom na razmere, kakor so v deželnih zbora, posebno na Štajerskem in v Istri, bi nam nihče ne smel zameriti takega sklepa. To je stališče retorije. Povrača se milo za drago. A to se ne doseže, če se znaša samo na sejnih zapisnikih. Če so tudi sejni zapisniki samo slovenski, bodo še vedno vse predloge in priloge ter vsa poročila deželnega odbora slovenska in nemška. Dnevne reče bo izdajal deželni glavar slovenske in nemške, govoril bo z nemškimi poslanci še vedno nemški in ti bodo dalje govorili, predlagali in poročali nemški ter vse njih izjave prihajale bodo v stenografski zapisnik nemški. Deželni zakoni bodo slovenski in nemški vsled zakona od 20. decembra 1869 št. 3 od leta 1870. In nemški tekst ostane celo avtentičen, kakor slovenski. Tu, gospoda moja, postavite svod. Spremenite zakon od 20. decembra 1869. Odpravite cesarsko naredbo od 28. junija 1872, ki zapoveduje dvojezičnost poročil, predlogov itd. deželnega odbora. Ustavite deželnega glavarja, če hoče nemški govoriti, zamažite usta nemškim poslancem, če govorijo nemški, in napravite tako z njih predlogi,

interpelacijami itd., kakor je storil deželni glavar v štajerski zbornici s poslanec Rozinovic predlogom, kakor se je pri utemeljevanju navajalo. Tako storite, tako delajo na Štajerskem in v Istri, tam Nemci, tu Lahji. Na stališče retorije se postavite, poslovni in razpravni jezik deželnega zbora je samo slovenski, — tako velja v Istri za lažjino. Vi pa namesto tako nastopiti, se pa obregnete ob teh sejnih zapisnikih, ki jih nihče ne sliši, nihče ne posluša, še manj pa kdo čita. To, kar se je začelo proti sejnim zapisnikom, je samo agitacija k sredstvu, ma ne ver proti nam in zato mi je popolnoma vseeno, kaj in kako sklenete.

Dr. Tavčar istotako izjavi, da mu je vseeno, kaj se sklone, — izdajalec je bil že tolikrat, da se ga to očitanje prav nič ne prime. Pravi pa dalje, da bi bilo v istini umestno jezikovno prakso deželnega zbora in odbora revidirati, ker jezikovna raba, kakor je, je zastarala. Priporoča klerikalcem, naj teh zadnjih dni ne zlorabijo zbornice za razburilive prizore, ko se ima v soglasju strank toliko dognati, kar prej zaradi potratu s časom po njih krivdi ni bilo mogoče. Predlaga, naj se namesto dr. Šusteršičevega predloga zbornici predlaga resolucija, s katero se deželni odbor pozivlje, da poroča čimprej na kakim podlagi se vrširaba deželnih jezikov pri deželnem odboru in deželnem zboru in s kakimi sklepi je bila ta raba določena. V poročilu naj deželni odbor tudi nasvetuje eventualne spremembe dosedanje prakse.

Pred glasovanjem je dr. Ferjančič izjavil, da se zdrži glasovanja glede Šusteršičevega predloga, da pa ostane navzoč, ker bi bil sicer odsek neskladen. Predlog in resolucija sta bila potem vprejeta. Poročilo se je naročilo dr. Kreku.

Deželni zbori.

Gradec, 20. novembra. Posl. Zedlacher je utemeljeval predlog, naj bi se privladi izposlovala prosta poštnina za pošiljanje denarja ubožnih zakladov. Predlog se je izročil finančnemu odseku.

Posl. dr. Jurtela je predlagal podporo slovenski dijaški kuhinji v Celju. Deželni odbor in finančni odsek sta se izrekla proti podpori. Posl. dr. Ploj je stavil protipredlog, naj se dovoli 300 K. Posl. dr. Hofmann-Wellenhof se je skliceval na poročilo deželnega šolskega sveta, kise strinja z deželnim odborom in finančnim odsekom. Predlog posl. dr. Ploja je bil z vsemi glasovi razen slovenskih in socialno-demokratskih glasov odklonjen. Vse druge prošnje pa so se brez debate sprejele en bloc ter se n. pr. dovolilo filharmoničnemu društvu v Mariboru 800 K, Savinjski podružnici »Slovenskega planinskega društva« za naravno stezo na Kamniško sedlo 500 K, slovenskemu zgodovinskemu društvu v Mariboru 400 kron.

V večerni seji se je razpravljalo o predlogu posl. dr. Schacherla in Resla glede uvedbe splošne, enake in direktne volilne pravice za državni zbor. Politični odsek je k tozadevnemu poročilu predlagal sledeče resolucije: »Štajerski deželni zbor se izreče za spremembo sedanjega državnoborskega volilnega reda v smislu splošne, enake, tajne in direktne volilne pravice s pogojem, da se bo pri tem osiral na posebne narodnostne razmere v Avstriji in na velike kulturne in gospodarske razlike med posameznimi deli države.

Poslanec baron Rokitsanski je ostro kritikoval novi šolski in učni red ter končno predlagal, naj se vlada pozove, da tozadevno mini-

strsko naredbo, ki nasprotuje državnim osnovnim zakonom, razveljavi. Dokler pa se ne umakne ta reakcionarna ministrska naredba, se naroča zastopnikom deželnega odbora in štajerskem deželnem šolskem svetu, da protestujejo proti tej naredbi. Predlog se je izročil naučnemu odseku.

Celovec, 20. novembra. Dež. predsednik baron Hein je odgovarjal na interpelacijo posl. Dreyhorsta zaradi slovenskega vpisovanja v krstne, poročne in mrtvaške listine. Predsednik je povedal, da se je pripetil le en tak slučaj, ki ga je višja cerkvena oblast že odpravila, a tudi on se bo enakim neprilikam (?) primerno zoperstavil.

Deželni odbor je predložil načrt novega opravnika za dež. zbor, ki se je brez debate sprejel.

Cernovci, 19. novembra. Rumunski poslanci so interpelirali deželnega predsednika zaradi rusinjenja rumunskih otrok. — Pozneje je prišlo pri govoru posl. Vasilka v političnem položaju skoraj do spopada med rumunskimi in maloruskimi poslanci. Rumuni so hoteli oditi in le deželnemu glavarju se je posrečilo jih pridržati. V svojem nadaljnjem govoru je poslanec vitez Vasilko dokazoval, da v Bukovini le nemška politika zabranjuje slogom med Rumuni in Malorusi.

Pred otvoritvijo državnega zbora.

Dunaj, 20. novembra. Nemški poslanci nameravajo v predstoječem zasedanju državnega zbora siliti, da stori parlament iz lastnega nagiba potrebne korake za ureditev razmer z Ogrsko. Posl. Sylvester bo predlagal sestavo regularne deputacije, ki naj se začne pogajati z ogrskimi delegati.

Kriza na Ogrskem.

Budimpešta, 20. novembra. Vlada je brez veljave in ugleda. Ko-

LISTEK.

Slovensko-nemška meja na Štajerskem.

Kulturno zgodovinski in narodopisni doneski. Nabral A. B.

(Dalje.)

VII. Arvež — Lučane.

Vrnilo se zopet na severno jezikovno mejo. Arvež, tudi Armež (Arnfeld) je popolnoma ponemčen trg. Leta 1880 so še našli 6 Slovencev, leta 1900 pa še samo dva. V celem arvežkem okraju so našli leta 1880. 15.434 Nemcev in 1852 Slovencev, leta 1900 pa 13.478 Nemcev in 3440 Slovencev. Slovenci so napredovali za 1588, Nemci pa nazadovali za 1956 duš. Tega si ne moremo drugače razlagati, kakor da se je izločilo nekaj nemških in priključilo slov. občin. Vendar je v župniji, ne glede na služabnike in viničarje, še precej Slovencev, posebno v Podgori, (Unterberg); tam še govore v nekaterih hišah sploh slovensko med seboj. Neobhodno potreben bi bil vsled tega v Arvežu en slovenski kaplan; sedaj so vsi duhovniki Nemci, ker škof rajši pošilja slovenske duhovnike na Srednje in Gornje

Štajersko, a ne morda v industrijske kraje, kakor Ljubno, Donavice, Fohndorf itd., kjer je mnogo slovenskih delavcev, temuč med same Nemce. Še do zadnjih let je bil v Arvežu po en slovenski duhovnik. Sosednji župniki so mi pravili, da se večkrat pripeti, da pride nemški duhovnik previdet Slovence, a ker ga ne razume, napravi le križ ženjen. Kristjani v Afriki so v tem oziru na boljšem. Da je pri sodišču potreben vsaj en slovenski uradnik, priznal je sedanji okrajni sodnik sam, ki je naprosil župnika na Kaplji, da mu je napisal slovensko prisego, ki se je je potem sodnik na pamet naučil, dasi ni razumel besedice. — V arveški župni cerkvi sta le še dve slovenski pridigi v letu; pridigujejo duhovniki iz sosednjih župnij. Leta 1855. so bile še štiri slovenske pridige in vsak Marijin praznik, ker je bilo kakih 10 km. je trdoslovenskih. Do leta 1885. se je pri pozni maši še bral slovenski evangelij, potem pa je župnik odpravil ta običaj s tem, da novemu slovenskemu kaplanu ni ničesar o tem povedal.

Slovenščina v Arvežu je že danes le zgodovinska — relikvija. A ni še predolgo, ko so bile razmere še čisto drugačne. Ravno tukaj na severu med Krzjakom, Radeljnikom in Muro si

zgodovinarji najbolj nasprotujejo glede jezikovne meje. Dr. Muchar (Geschichte des Herzogthumes Steiermark, Gratz 1846) pravi sicer, da je slovenska marka »Savia« (Suavien) imela na severu za mejo Sulpo (v najstarejših listinah se navaja le ime Sulpa, Sulba za današnje reko Sulm), Laznica (tudi za to sedanje ime Lassnitzbach poznajo stare listine le Luosniza, Losnize) in srednji tok Mure. Nad Sulpo pa nikakor ne more pustiti Slovencev ter piše: »Heut zu Tage bilden die Höhen der Berge Radel, Remschnik, Pössnitzböhe, Possruck und Platsch, deren Abläufe zur Sulm und vom Einflusse der Sulm in die Mur, der Lauf des Murstromes von Westen nach Osten über Radkersburg, und am linken Murrfer bis nach St. Gotthard an die Raab hin die genaue Gränzlinie zwischen den Deutschen und Slovenen in Steiermark, so dass im Norden der bezeichneten Gränzen die Ersten seit der Urzeit (?), im Süden derselben aber die Letzteren seit dem Ende des sechsten und seit der ersten Hälfte des siebenten Jahrhunderts sesshaft sind.« Priznava pač, da so v srednjem veku prišli Slovenci še mnogo dalje čez omenjene meje, kjer so »bi-

vali le raztreseno«, a so jih v teku časa »mogočni nemški prebivalci popolnoma pogoltnili.« Svojim trditvam pa menda Muchar sam ni verjel, ko navaja vendar za »gaue« po celi Štajerski zgodovinska imena po listinah iz 8. in 9. stoletja, kakor Goznice pri Lonkovicu, Kamniz (stari kraj v Lazniški dolini), Libniza (Lipnica) = Leibniz, Otarniza = Otterniz v Sulpski dolini, Pernova pri Voitsbergu, Sabniza (Zabnica) = Safenberg, Sekil = Schöckel (Sokol?) pri Gradcu, Saka, Sakothal = Seekau, Sulza pri Losoncu, Susel, Susil = Sausal, Udolinidur = Niederdorf v Susilski dolini, Velkiz, Velkuz = Föllgitsch, Vokir, Vohera pri Losoncu, Pecab = Peckau nad Gradcem, Liubina = Leoben, Liesnieke (Lesnike) = reka Liesing, Liestnich = vas Liesing, Lonnich = Lobming pri Ljubnem, Raunach (Ravne, v Ravnab) = Raunachgraben pri Ljubnem, Rute, Route in Dolnick istotam, Treboche = Trabach, Zlatina = Schladnitzgraben, Zuhdol, Zuhedol = Zuckdol pri Ljubnem in Zuckerthal (?) pri Oberzeiringu, Muriza = Mürz, Lomen = Laming, Selmiz pri Wiedeni, Turnov = Turnau, Tychendorf v Muriški dolini, Puhova = Puchau, Gline = Glein pri Knittelfeldu, Predegoy (Pred-

nji gaj?), Trigovle (gozdovi v Sekavski dolini). Vischam pri Knittelfeldu, Weliza = Wöls, Zuric, Zurce = Zeiring, Zwedlobrado (brdo?) = Zwickalpe, Cirminah = Rottenmann, Glöbenich = Gleiming, Grebenicha, Grebenich = Gröbming, Jedenicha = Irduing, Ozlich (Osli?) = Essligbach, Polane pri Admontu, Ruite, Rute pri Irduingu, Slabenich, Slaben = Schlading, Tichenperc = Teuchenberg pri Irduingu, Chleudnich = Weiz, Labenza = Labnitzergraben, Peininicha (Planinica?) = Pingau, Ponykel pri Weizu itd. Kakor iz teh zgodovinskih in prvotno edinih imen vidimo, ni imel v srednjem veku noben večji kraj na Štajerskem, ne izvzemši Gradca samega, drugega imena kot slovensko. Kdo naj potem veruje, da so dali samo »raztreseno bivačo« Slovenci vsem krajem in rekam slovenska imena! Plemstva in graščakov Slovenci niso imeli, da bi bili morda ti dali svojim graščinom sredi Nemcev slovenska imena. Kako pa naj si šele razlagamo zgodovinska dejstva, da so Slovenci stavili cerkve po Gor. Štajerju? Tako n. pr. dokazuje neka admontska listina glede cerkve sv. Valburga pri Sv. Mihelju nad Ljubnom sledeče: Ex nobili prosapia ortus Tridizlav (Trdoslav?) cum

mitatni uradniki, ki jih je vlada odstavila, se ne umaknejo in blagajniki jim nadalje izplačujejo plače. — V Satoralja Uhely se je prebivalstvo po lepkih povzelo, naj novega velikega župana, grofa Pallavicinija, popolnoma bojkotira. Nihče naj mu ne da stanovalja, naj se mu ne prodajo živila, nihče naj ne vstopi k njemu v službo, noben voznik ga ne sme peljati itd. Tudi družabno ga popolnoma bojkotujejo.

Ustrahovanje Turčije.

Berolin, 20. novembra. Na sultanovo prošnjo mu je baje cesar znova nujno svetoval, naj ugodi zahtevam veselil. Odgovor je poparil sultana in njegovo okolico.

Carigrad, 20. novembra. Sultan se srdi na veselile posebno zagradbi, ker se niso niti ozirale na največji turški praznik ramazan. Sultan smatra tako postopanje za osebno brezobzirnost.

London, 20. novembra. »Times« poroča, da zahteva Rusija od Turčije, naj ji takoj poplača vojno odškodnino z obrestmi vred, sicer zasade Rusija nekatere točke ob turškem nabrežju.

Sofija, 20. novembra. Razširja se vest, da ugledne osebe v sultanovi bližini nasvetujejo sultanu, naj se v odgovor na demonstracijo mednarodnega brodograjskega uprizorja splošno klanje kristjanov. Bolgarska politična javnost in časopisje hoče prisiliti bolgarsko vlado k izjavi, da se bo v resnem slučaju Bolgarija mobilizovala v obrambo bolgarskih bratov v Macedoniji.

Položaj na Ruskem.

Petrograd, 20. novembra. V južnovzhodnih pokrajinah, posebno na Uralu, se širijo kmetijski pusti. V kurški guberniji so kmetje oropali in požgali 17 plemskih naselbin.

Varšava, 20. novembra. Na viselski železnici je kakih 1500 upornih delavcev razstrelilo železniški most. Nadalje so razdajali brzojav in železniške proge ter prisilili prvi vlak po štrajku, da se je moral vrniti.

Novi kralj na Norveškem.

London, 20. novembra. Danski princ Karel, kot novi norveški kralj Haakon, je povedal deputaciji norveškega parlamenta, ki je prišla ponj v Kodanj, da je sam zahteval, naj ljudstvo glasuje, ali ga res hoče imeti za kralja, ker ne mara biti kralj ene stranke, temuč vsega ljudstva. Danski kralj je imenoval novega norveškega kralja za admirala danske mornarice.

Angleško-tibetanska pogodba.

London, 20. novembra. Angleško-tibetanska pogodba je podpisana in zapečaten. Pogodba obsega sledeče pogoje: Angleška prizna suvereniteto Kitajske na Tibetom. Kitaj-

ska pa plača Angleški primerno odškodnino.

Deželni zbor kranjski.

IX. seja, dne 21. novembra 1905.

Predseduje deželni glavar Detela, vlado zastopata deželni predsednik Schwarz in okr. glavar Haas.

Zapisnik.

Zapisnik zadnje seje se je prečital v slovenskem in v nemškem jeziku. Dekan Arko je predlagal, naj se nemški del ne odobri in je predlagal, naj se dene na dnevni red današnje seje poročilo ustavnega odseka. Grof Barbo je proti obojema predlogoma protestiral. Odobrilo se je samo slovensko besedilo. Glavar je dejal, da mora vprašati zbornico, če naj se premeni dnevni red. Dr. Šusteršič se je skliceval na to, da je bilo sklenjeno, naj ustavni odsek poroča tekem 48 ur. Glavar pa ima pravico, da postavi stvar na dnevni red; lahko pač vpraša zbornico, a vezan ni nanjo. Grof Barbo pritrja, da deželni glavar sam določa dnevni red; to je tudi storil, zdaj je vezan nanj; med sejo ga ne sme premeniti. Deželni glavar pravi, da po deželni določbi on dnevni red, a koncem seje; iz svoje oblasti ne more dnevnega reda premeniti, a zbornica to lahko stori.

Sprejet je bil predlog, da se poročilo ustavnega odseka postavi danes na dnevni red.

Meščanska šola v Postojni.

Deželni predsednik Schwarz je na interpelacijo Fr. Arka glede meščanske šole v Postojni odgovoril in obljubil, da se prihodnje leto šola otvori. Govoril je tako nerazumljivo, da mu ni bilo mogoče slediti.

Interpelacija.

Klerikaleci so vložili neko interpelacijo. Deželnozbornski zapisnikar ima navado, da čita vse tako nerazložno, da ga ni razumeti niti ene besede.

Sentjanška železnica.

Povše je poročal o železnici Trebnje—Mokronog in Sentjanž in je predlagal:

1. Deželnemu odboru se naroča, da vse izvrši v pospešitven končnih priprav za zgradbo te železnice.

2. Deželni odbor se pooblašča stopiti v dogovor z lastnikom premogovnika v St. Janžu in če mu ta pravno-veljavno poročilo za garancijo obrestovanja in amortizacije glavinske vsote, potrebne v svrhu zgradbe te železnice, zagotovi, da izda v imenu dežele zagotovilo garancije za ona dva milijona kron, ki sta pri gradnji dolenskih železnic preostala, če se porabita za zgradbo te železnice.

3. Tem so rešene tudi peticije za zgradbo te železnice, vložene od občine Mokronog in od občin St. Rupert, Dvor, Tržišče, Mirna in Trebnje.

Ljubljansko barje.

O zakonu glede izvršitve potrebnih del va osušenju ljubljanskega barja je poročal dr. Šusteršič, ki se je zapredel v take fraze, da je našega moratarja imenoval melanholičnega barjana.

Načrt za osušenje ljubljanskega barja se loči v dva dela. Prvi del obsega uravnavo reke Ljubljanice in Gruberjevega kanala; drugi del pa uravnavo oziroma zagradbo stranskih pritokov.

Vsled vodoparnih razsodbe, ozir. poravnave, ki jih je sklenil deželni odbor s posameznimi mejaši ob reki Ljubljanici in v posledici drugih od navedene komisije priznanih novih potrebnih uredb v svrhu zagotovitve uspešnega osušenja, nastala je potrebnost na vsoto 4.184.000 K proti proračunu prvotnega načrta v znesku 2.757.000 kron.

Deželni odbor je predelani načrt in stroškovnik predložil o. kr. kmetijskemu ministarstvu, katero je izid tega tehniškega pregledovanja vzelo na znanje ter pritrnilo nasvetom komisije tudi zaradi proračunske potrebnosti. Vendar je ministarstvo zahtevalo v predlaganem zakonskem načrtu več prememeb.

Deželni odbor je tem zahtevam ministarstva zadostil in vrnil tako predelani zakonski načrt, ki je našel popolno odobrenje ministarstva, katero je prevzelo 45% od cele potrebnosti na državni melioracijski sklad; obenem je privolilo po § 9 v to, da deželni poddel brezobrestno posojilo v znesku 50%, prispevka, katerega ima dati dežela v ta stavbni sklad.

Kar zadeva vplačevanje prispevka interesentov, je pripomniti, da se ta znesek enakomerno porazdeli na celih 40 let in na zemljiško površje 15.300 ha. Po približnem računu bo znašalo letno vplačevanje za vsak hektar 4 K ali za oral zemlje 2 K 30 h. Jasno je tedaj, da bodo zemljiški posestniki, osobito ker bo svet znatno izboljšan in obvarovan vednih povodanj, zmogli to plačevanje.

Če se oziramo na sodbo odličnega strokovnjaka, sekijskega načelnika v kmetijskem ministarstvu dr. Meisla, ki je po prehodu barja izrekel: »Ljubljansko barje je za obdelovanje zelo sposobno, žal, da vednim povodnjim podvrženo; dokler se osuševanje istega ne izvrši, ni kultiviranje istega nič drugega, kakor navadno srečkanje; zato se mora odstraniti povodenj, kar bode omogočilo uspešno pridelovanje vsakovrstnih rastlin« — če se oziroma dalje na izrek dvornega svetovalca v kmetijskem ministarstvu Markusa, ki je po natančni presoditvi projekta temeljem neposredne proučitve vseh okolišnosti na licu mesta izjavil, da je proračun najvestneje sestavljen, tako da se ni bati prekoračenja, smatra finančni odsek, naslanjaje se na obširno obrazloženo poročilo deželnega odbora in pojasnjenje tudi vseh z ministrstvom dognanih finančnih vprašanj, svoj predlog kot povsem utemeljen.

Izvršitev del, potrebnih ob Ljubljani in Gruberjevem kanalu za osušenje ljubljanskega barja, pristoji glavnemu odboru za obdelovanje barja, ki je po zakonu z dne 23. avgusta 1877 l. dežel. zak. št. 14, postavljen za zastopnika interesentov ljubljanskega barja. Glavnemu odboru za obdelovanje barja je ta dela izvršiti po Podhagskega alternativnem načrtu, ki mu je v to sklicana enketna komisija pritrnila s svojim v zapisniku z dne 25. aprila 1889. l. izraženim mnenjem in ga priporočila ter sta ga pozneje pregledala državna uprava in deželni odbor. Kake preuredbe tega načrta sme izvesti državna uprava po dogovoru z deželnim odborom, ne da bi se v § 2. tega zakona navedeni skupni stroški prekoračili.

V vplačilo za to podjetje proračunjenih stroškov 4.184.000 K se osnuje poseben stavbni sklad, v katerega naj se stekajo nastopni zneski:

1. nepovračilen prispevek dežele Kranjske, znašajoč 12% vseh proračunjenih stroškov;

2.) posojilo dežele Kranjske, znašajoče 33% vseh proračunjenih stroškov;

3.) nepovračilen prispevek iz državnega melioracijskega zaklada znašajoč 45% navedenih skupnih stroškov, do najvišjega zneska 1.882.800 K, proti ustavnemu pritrtilu;

4.) nepovračilen prispevek mesta Ljubljane, znašajoč 10% vseh stroškov. V imenu Barjanov je govoril Povše in izrekel svoje veselje, da se sklone ta zakon in razpravljal o zgodovini celoga projekta in njega pomena.

Župan Hribar je rekel, da se je vedno zavzemal za osuševanje barja. Barje, ki obsega velik del kulturnega zemljišča, meri 25.000 oralov, toda ta svet je v velikem delu neporabljen, ker je v veliki meri izpostavljen vremenskim nesgodam, ki uničijo prebivalstvu vse poljske pridelke, ki jih je preje s teškim trudom pridelalo. V prvi vrsti bo treba uravnati tok Ljubljanice in Gruberjevega kanala. Govornik je opisoval v živih barvah položaj barjanov za časa povodnji ter naglašal, da bi barje lahko postalo najrodovitnejši del kranjske dežele, ako se osuši. S tem bo pomagano v prvi vrsti prebivalstvu, posredno pa tudi Ljubljani, ki bo lahko potem dobivala obilico živil in neposredne svoje bližine — z barja. Z regulacijo Ljubljanice bo mesto mnogo pridobilo tudi v drugem oziru. Z uravnavo reke bo dobila Ljubljana krasna obrežja in nov most pri Sv. Jakobu, kar bo znatno pripomoglo v clepsavo mesta. Govornik končno priporoča predlog, naj se soglasno sprejme.

Nato se je zakon po drugem in tretjem čitanju soglasno sprejel.

Posl. Povše, dr. Žitnik in tovariši so vložili nujni predlog, da se dá brezobrestno posojilo Dolenjski iz melioracijskega zaklada. Za nujnost sta govorila Povše in Dular. Nujnost je bila sprejeta in predlog se je na Povšetov nasvet odkazal odseku.

Vseučilišče v Ljubljani.

Samostojni predlog narodno-naprednih poslancev se glasi:

Visoki deželni zbor skleni:

1. O. kr. vlada se glede na sklepe deželnega zbora kranjskega v sejah dne 28. februarja in 28. decembra 1898 nujno pozivlja, da pospeši vse predprave za ustanovitev vseučilišča z bogoslovno, pravoslovno in modroslovno fakulteto v Ljubljani in da kar najprej mogoče pri državnem zboru izposluje ustanovitev takega vseučilišča.

2. Izvoli se pod predložiteljstvom deželnega glavarja odposlanstvo šestih članov deželnega zbora v ta namen, da zaprosi avdienco pri Njegovem Veličanstvu cesarju ter ob vnosu Najvišjega prestola izroči najudanejšo prošnjo za ustanovitev vseučilišča v Ljubljani.

3. Izvoli naj se iz deželnega zbora odsek treh članov v ta namen, da stopi v stalen vseučiliški komitej, v katerem naj bodo z enakim številom odposlancev zastopani: občinski svet ljubljanski, »Matica Slovenska«, društvo »Pravnik« in profesorski zbor knezoslovskega semenišča v Ljubljani. Ta komitej stopi naj na primate

ren način v dotiko tudi z zastopniki slovenske akademične mladine na dunajskem, graškem in praškem vseučilišču.

4. Dovolj se iz deželnega zaklada vsota 2000 K, ki naj se izplača navedenemu vseučiliškemu komiteju v ta namen, da razpiše ceni po 1000 K za dve najboljši znanstveni spisov, katerih eden naj bode pravoslovne, drugi pa modroslovne vsebine in katerih vsak naj obsega najmanj pet tiskanih pol. Ta vsota izplača se pa temu komiteju le tedaj, če se zavže poskrbeti za to, da ona spisa, katerima prisodi ceni, izideta v tisku.

Predlog je utemeljeval poslanec Hribar. — Govornik naglašal, da se ne more ubraniti misli, da še v višjih krogih še vedno vlada sovražno mišljenje proti Slovincem, zato se tudi nišesar ne stori, da bi se ustreglo želji slovenskega naroda po svojem vseučilišču. Ako bi se Slovinci izrekli za nemško vseučilišče, bi ga gotovo takoj dobili. Energična zahteva po slovenskem vseučilišču v Ljubljani, bo nalezela seveda na odpor pri nemških strankah, kakor se je že pokazalo pri priliki, ko so naši poslanci vložili nujni predlog o slovenskem vseučilišču. Toda vlada se na ta odpor ne bi smela ozirati in bi imela tudi dovolj sredstev, da bi zlomila tudi ta odpor. Sedanja vlada tega ne bo storila, to je jasno. Zato moramo staviti vso nado v bodoče politične, ki jih bo ustvarila volilna reforma. Deputacije, ki se je oglasila v tej vseučiliški zadevi pri deželni sedstvu, je izvedela, da se je za to zadevo jel zanimati tudi cesar, zato bi bil sedaj ugoden čas, da bi oddala cesarju ona vseučiliška depucije, ki je bila že pre leti izvoljena. Govornik je končno pojasnil tudi tretji del svojega predloga, ki se tiče pridiranja znanstvenega dela. To pridiranje je toliko bolj potrebno, ker pri nas znanstvenih del nihče ne zalaga. »Slovenska Matica« ima dolžnost, da tudi kaj stori za ustanovitev vseučilišča. Imamo dve publikaciji, ki bi bili pripravljeni sprejemati slovenske razprave, to je arhiv deškega muzeja in Rad jugoslovanske akademije. Ustanovi naj se poseben odbor, v katerem naj bo zastopan obč. svet, »Slovenska Matica« in bogoslovnica. Ta odbor naj ne vodi samo agitacije nego naj tudi skrbi, da dobi potrebnih moči na slovenskem vseučilišču in naj daje ministarstvu potrebnih nasvetov. K sklepu se je govornik obrnil do veleposelnikov, češ, da kot patrijotično misleči ljudje morajo tudi oni glasovati za vseučilišče, to je za veliko trdnjavo zoper ponemševanje Slovincem. Velika struja v Nemčiji teži na tem, da se tudi naše dežele priklonijo Nemčiji, najtrdnjše zavarovanje zoper to strujo bi bilo slovensko vseučilišče.

Predlog se je odkazal upravnemu odseku.

Davčne olajšave.

Samostalni predlog nar. naprednih in veleposelskiških posl. glede davčnih olajšav za nova industrijska podjetja se glasi: Visoka o. kr. vlada se naprosi, čimprej izposlovati, da se one davčne in pristojbinske oprostitve, ki vsled podaljšane zakona z dne 10. avg. 1895 št. 131 drž. zakonika veljajo za nova industrijska

uxore sna Zlava (Slava) eandem ecclesiam in honorem S. Walpurgis in praedio hic fundaverunt. — Pa še drugo zgodovinsko dejstvo je, ki pobija Mucharja ter dokazuje, da so nekdanji Slovenci res prebivali po celi Štajerski. Cesar Oton je okoli leta 970. naselil po Štajerskem mnogo Bojvarov (Bavarov), Frankov in Saksov, in sicer s čisto germanizatoričnim namenom. Sredi med Slovenci jim je namreč odkazal brezplačno sveta, da bi se sčasoma slovenske pokrajine pomemile. In tako nahajamo še dandanes po Štajerskem vse polno krajevnih imen, ki nas spominjajo na to Otonovo nakano, kakor Baierdorf (pri Eggenbergu, Judenburgu v muravskem okraju, pri Neumarktu, pri Birkfeldu); Sachsenberg (trikrat v feldbaškem okraju, Sachsenhof (Zalec), Frankovci (v ptujskem glavarstvu, Frankenberg (pri Weizu) itd. V feldbaškem okraju sta dva kraja Kölldorf. Eden se imenuje Baierisch, drugi pa Windisch-Kölldorf. Blizu tam je tudi Windisch-Hartmannsdorf. Kakor vidimo, se je germanizacija tudi dosleda, razen v Zalecu in Frankovcih. Kjerkoli pa so naselbine s takimi imeni, tam je bilo prvotno prebivalstvo slovensko. Sicer pa je znano, da imamo belo na Tirolskem Windisch Garsten. (Dajle prih.)

Na devinski skali.

Zgodovinska povest.

(Dajle.)

Nastala je noč. Čedadске ulice so bile zapuščene in tema je bila tako gosta, da niti par korakov daleč ni bilo mogoče nišesar spoznati.

Ko sta Peter Strah in Tomaž Retinski spoznala, da je Juri nedostopen vsaki tolažilni besedi in da ju niti ne posluša, sta se domenila, da ukreneta na svojo roko, kar se jima je zdelo potrebno v tej težki uri in v teh nevarnih okolištinah. Sicer sta poskušala svoje namere dopovedati Juriju, vidič pa, da se ta za nišesar ne zanima, prav kakor da bi ga vse skupaj nič ne brigalo, sta sklenila, delati po svoji glavi in odšla s drugimi vitezi.

Juri je ostal sam. Zagrizel se je v svojo boleat in v svojo nesrečo tako, da ni bil zmožen kaj drugega misliti. Zdelo se mu je, da ga ne more zadeti večja nesreča, kot ga je zadela, in zato mu niso misli uhajale v bodočnost. Kdo naj bi ga bil še zapustil, ko ga je zapustil najljubši in najvestnejši prijatelj, Konrad Sežanski? Kaj bi bil mogel še izgubiti, ko je izgubil najboljše tovariše. Kaj bi mu moglo še raniti srce huj, kakor ga je ranila Katarina?

In vendar mera Jurjeve nesreče še ni bila polna.

Tiho so se odprla vrata in tiho-tapski se je priplazil v sobo Nikolaj Rogonja. Juri ga je šele zazpalil, ko je Rogonja s globokim poklonom rekel:

»Milostni gospod, — po naročilu Vaše soproge, gospe Heme, vprašam vdano, kdaj da želite z njo govoriti?«

»Moja žena — torej se je ven dar udala?« Juri je vstal, a predno je mogel še kaj reči, je vstopil Komolja in pripeljal s seboj Hemo.

»Komolja, idi in poišči ključarja Grima ter mu naroči, naj takoj prinese ves moj denar.«

Nikolaj Rogonja je umeval, da želi Juri in Hema sama ostati in zato se je pridružil Komolji ter z njim odšel.

Tiho je sedla Hema na stol, ki ji ga je ponudil Juri. Ta je stal pred svojo ženo. Nekaj trenutkov ji je molče srl v cvetoč obraz in občudoval bujne plave lase, ki so obdajali lepo glavo, prav kakor bi ne vedel, kako naj začne.

»Želeli ste s menoj govoriti,« se je končno oglašila Hema, tako ponižno, kakor bi prosila odpuščanja, da je prišla in izpolnila Jurjevo željo. »Znano mi je, Hema, da me ho-

čete zapustiti,« je zdaj povzel Juri. »Ali jaz nečem, da bi bili Vi kdaj prisiljeni, sprejemati kakih dobrot od svojih sorodnikov. Že zavest, da bi Vam kdaj mogel kdo le s kakim pogledom oditi, da uživate gostoljubnost ali dobroto svojih sorodnikov, mi je mučna. Danes v tem, meni tako sovražnem mestu ne morem storiti za Vas vsega tega, kar želim storiti. Izobčen sem in preklet in nihče ne sme kot priča podpisati darilne listine, s katero bi Vas mogel preskrbeti, kakor je moja častna dolžnost. Upam, da pride dan, ko bom mogel tudi to storiti. Kar bom zdaj za Vas storil, je le neznan del tega, kar želim in nameravam storiti. Prosim Vas, izkažite mi milost —«

»Milostni gospod — jaz ne smem in ne morem nišesar sprejeti,« je komaj slšno dihnila Hema.

»Prosim Vas, Hema, nikar mi ne odbite te prošnje. Kar Vam mislim dati, to komaj zastuje, da bodele mogli živeti svojem dostojanstvu primerno. Če mi vzamejo sovražniki moje deželo in moja posestva, mi ostane še vedno dovolj, da bom mogel živeti, mi ostane namreč moj meč.«

Juri ni mogel nadaljevati. Zaslišal je bil nagle korake po lesenih

stopnicah in koj nato je Komolja hrupno odprl vrata in ves zbežan in preplašen planil v sobo.

»Ključar Grimo je pobegnil in odnesel ves denar,« je zasopljeno Komolja s težavo bruhal. »Niti vinarja ni pustil in tudi plačal ni nišesar.«

Ta vest je Jurja tako potrla, da se ni mogel vzdržati na nogah. Z ebema rokama se je oprijel stola in kakor iz uma gledal Komoljo.

»Kaj — praviš? — Grimo — je pobegnil?« Težko so se izville Jurju te besede iz prsi.

»Milostni gospod,« je rekla Hema in pristopila bližje ter svoje drobne prste položila na krepko Jurjevo roko. »Ne delajte si skrbi; jaz ne potrebujem nišesar —«

»Hvala Vam, Hema, za Vaše usmiljenje,« je dejal Juri. »Zdaj vidite, kako sem nesrečen.«

Neustrašni mož, ki je tolikrat pogumno srl smrti v oči, ni zdaj več mogel krotiti svoj h čuvstev in se je glasno ihtel sgrudil na posteljo, kakor da ga je minil ves pogum in vsa moč.

Hema je stala nekaj časa kraj postelje in ni vedela, kaj bi storila. Tudi njo je bila minila vsaka volja in še zaveda se ni, ko je pristopil Nikolaj Rogonja in prijemal jo za roko, s njo zapustil sobo.